

**DOMINIKANSKI SAMOSTAN SV. KATARINE U SPLITU
ZAŠTITNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA
(2007. - 2008. godine)**

UDK: 904:726.7:271.2] (497.5 Split)
726.7.025.4:271.2 (497.5 Split) "2007/2008"
Primljeno: 13. 9. 2010.
Izvorni znanstveni rad

HELGA ZGLAV-MARTINAC
Muzej grada Splita
Papalićeva 1
21000 Split, HR

U članku se donosi prikaz zaštitnih arheoloških istraživanja dominikanskog samostana sv. Katarine u Splitu (2007./2008.) i preliminarni pregled njihovih rezultata. Najprije je dan kratak osvrt na položaj i važnost samostana. U okviru historijata istraživanja donesen je pregled ranijih radova, a zatim je predstavljeno stanje zatečeno na terenu te opisane faze i metodologija istraživanja.

Rezultati istraživanja:

I. Nalazi iz predsamostanskog razdoblja (do sredine 13. stoljeća), među kojima je posebice zanimljivo otkriće 16 kasnoantičkih grobova (5 pod tegulama tipa a capanna, 9 u amforama i 2 pod kamenim pločama), od kojih tri sa skromnim grobnim priložima (boce, lucerne, nakit).

II. Nalazi iz samostanskog razdoblja (od prve polovice 13. do 2009. godine), među kojima se izdvajaju tri istaknuta razdoblja:
- Vrijeme I. samostana (od sred. 13. do sred. 17. stoljeća), kada je on zajedno s većim brojem kuća i drugih građevina uklonjen radi izgradnje gradskih bedema. Razdoblje obilježeno vrlo malom količinom nalaza.

- Vrijeme II. samostana (od sredine 17. stoljeća), monumentalnoga, baroknog zdanja čije su postojanje posvjedočili brojni arheološki tragovi, nepokretni (dviije vodospreme, dijelovi samostanskih građevina: južno i zapadno krilo, istočni zid (T) čitavog kompleksa, dominikansko groblje i dr.) i pokretni (keramika, lokalna i uvozna, staklo, metal - kovanice, svetačke medaljice, koštane perlice, krunice i dr.).

- *Treće razdoblje (od vremena francuske uprave krajem 18. st. do 2005. godine) u znaku je stagnacije samostana, obilježeno padom kvalitete življenja u njemu, povezane s padom popularnosti Reda i drastičnim smanjenjem broja redovnika. Početkom 20. stoljeća crkva je proširena i restaurirana na štetu sjevernog krila samostana. Posljednje veliko razaranje kompleks je doživio za bombardiranja Splita u Drugome svjetskom ratu.*

Ključne riječi: Split, Lučac, kasnoantički grobovi, kasni srednji vijek, dominikanci, vodosprema, novovjekovno groblje, bastionski gradski bedemi, kuga

...Oni koji žele živjeti kao pravi kršćani, govorio je Franjo (Asiški), neće se više povlačiti iz života kao redovnici, već će ići među ljude, dajući nasmiješeni primjer kršćanske ljubavi, propovijedajući djelima jednako kao i riječima, radeci za druge, živeći u siromaštvu bez stalnog boravišta, i ne razmišljajući o sutrašnjici. Sav rad trebalo je da postane rad iz ljubavi, a život – umjesto da bude zatvoren u zgradama i zidovima – trebao je postati *Pjesmom otvorene ceste*.¹

UVOD

U sklopu radova na rekonstrukciji dominikanskog samostana sv. Katarine u Splitu, u razdoblju od 22. listopada 2007. do 9. veljače 2008. godine provedena su zaštitna arheološka istraživanja koja su obavili stručnjaci Muzeja grada Splita.

Kako bi se oslobodio prostor za izgradnju novoga suvremenog samostana, na lokalitetu je najprije razgrađen dotadašnji sklop građevina koji je većim dijelom nastao nakon 1932. godine. Neposredna blizina Dioklecijanove palače obvezala je investitora (Dominikanski samostan sv. Katarine u Splitu) da prema zakonskim propisima o zaštiti kulturne baštine, a u suglasnosti s nadležnim Konzervatorskim odjelom, osigura nadzor radova na gradilištu i provođenje neophodnih arheoloških istraživanja.² Izvođač građevinskih radova bilo je poduzeće *Škaričić Obrt d.o.o. Omiš*.

PROSTORNO-POVIJESNI OKVIR

Samostan je smješten u istočnom dijelu Splita, u predgrađu Lučac, koje zbog svoje nezaštićenosti i izloženosti napadima ima drugačiji razvojni put od

gradske jezgre, pa dijelom gradskog organizma postaje tek u novije vrijeme. Mogućnost da su ondje i prije 13. stoljeća, kada je utemeljen dominikanski samostan, postojali osamljeni objekti suburbanog karaktera, pretpostavka je koju su, uz ostalo, trebala potvrditi arheološka istraživanja 2007./2008.

Naveli smo da je to predgrađe bilo u prošlosti posebno izloženo neželjenim upadima neprijateljski raspoloženih pridošlica, pa je logično da je u prvoj polovici 13. stoljeća, prilikom pojave i formiranja redovničkih zajednica, čije je pozvanje bilo pomaganje potrebitima, na splitskom području upravo ondje došlo do izgradnje jednoga od njih.

Sastavnim dijelom grada u pravom smislu te riječi ovo predgrađe postalo je tek izgradnjom fortifikacija sredinom 17. stoljeća. Kako bi se učinilo prostora bastionima, *cortini* i obrovu baroknih gradskih bedema, tada je po nalogu gradske uprave na tom prostoru uklonjen veliki broj objekata stambenog i javnog karaktera.³ Osim što je uklonjeno 220 kuća, rušenja nisu pošteđena ni crkvena zdanja. Tako su godine 1657. srušene crkva sv. Križa u Velom varošu i dominikanska crkva sa samostanom,⁴ a u rujnu 1666. godine i franjevački samostan. Godine 1654. ing. Fabrizio Giustiniano predlaže rušenje dominikanskog samostana *jer zbog njega skriveni put mora biti mnogo veći, što... iziskuje veći broj vojnika.*⁵ Sigurnost koja je izgradnjom bedema priskrbljena tom predgrađu, poticaj je za intenzivnije naseljavanje i izgradnju pojedinih njegovih dijelova, posebice onog koji leži istočno od nekadašnje carske palače, negdašnjeg *Urbis veteris* Splita. Osnovno urbanističko oblikovanje naselja Lučac uslijedilo je nakon podizanja bedema. Podjela prostora bila je nepravilnija nego u jezgri, gdje je gradogradnja bila uvjetovana već postojećim kasnoantičkim urbanim tkivom. Razvoj Lučca bio je određen i specifičnom konfiguracijom terena. Radi se o zoni plodnog tla na tupinastoj osnovi s padom terena od sjeveroistoka prema jugozapadu, odnosno prema jugoistočnoj kuli Palače. U obalnom dijelu ovog područja more je zadiralo u kopno dublje nego danas. Rezultat nasipavanja terena u prošlosti, pogotovo krajem 19. stoljeća, bio je sve plići zaljev, koji se danas gotovo potpuno izgubio.⁶

Najznačajniji izvor podataka o dominikancima i vremenu njihova dolaska u Split je *Illirycum sacrum*⁷ te izvješća reambulacija i vizitacija dobara splitske Crkve.⁸ Dragocjeni izvor o smještaju samostana je i izvješće Bartolomejeve reambulacije, najstariji opis nadbiskupskog posjeda u reambulaciji nadbiskupskih dobara obavljenoj 1397. godine, na poticaj splitskog nadbiskupa Andrije Gualda.

Osim toga, korisne informacije o temi pružaju i samostanski *Ljetopis* i *Kronika*⁹ te objavljeni i neobjavljeni radovi i članci otaca dominikanaca. Do prikaza što ga je dao konzervator Franko Oreb o samostanu ne postoji ni jedan cjelovitiji pregled. Koristeći se podacima iz pisanih izvora i literature, on je pokušao rekonstruirati povijesni razvoj crkveno-samostanskoga građevinskog sklopa, u čemu je velikim dijelom i uspio.¹⁰ Istraživanja 2007./2008. su osim zaštitnog karaktera imala i zadaću konkretno na terenu potvrditi Orebove tadašnje pretpostavke.

LOKALITET

Samostan

Najraniji spomen koji svjedoči o nazočnosti *ordinis praedicatorum* u Splitu, nalazimo u oporuci Dujma Črnehe iz 1248. (16. ožujka), u dokumentu u kojem on ostavlja redovnicima Dominikanskog reda određenu svotu novca .... *libras uiginti denariorum paruorum dentur fratribus minoribus, uiginti libras fratribus Predicantibus, de(cem)libram ad...*¹¹

Početak 13. stoljeća, upravo u vrijeme dolaska dominikanaca u Split, splitskim nadbiskupom postaje mađarski plemić Guncel (1221.-1242.). Pretpostavlja se da dominikancima upravo on za izgradnju budućeg samostana poklanja dio nadbiskupskog vrta istočno od zidina grada i crkvicu sv. Katarine, koja se ondje nalazi već od 6. stoljeća, za obavljanje bogoslužja.

Iz ovjerenog prijepisa nadbiskupove darovnice objavljene 20. lipnja 1269. u Splitu razvidno je da Ivan V., nadbiskup splitski (1266.-1294.), povećava zemljište dominikanaca u Splitu, i to, kako se kaže u darovnici: *de horto suo archiepiscopali iuxta locum ipsorum predicatorum versus mare situm prope viam publicam usque ad cot... scuarum sancti Elie, tam ex parte civitatis, quam ex parte maris secundum latitudinem horti ipsorum prius eis collati in presentia capituli sui et predictae potestatis, nec non et aliorum nobilium virorum et predicatoribus ibidem assistentibus, eisdem donavit in perpetuum...*¹²

Tu je darovnicu potvrdio i odobrio papa Grgur X. (1271.-1276.) papinskom bulom čiji se izvornik, napisan 19. srpnja 1272. na pergameni u Civita-vecchiji, čuva u samostanskom arhivu.¹³

Prvo značajnije napuštanje samostana i njegova devastacija bilježi se za vrijeme epidemije kuge 1573. godine. Samostanski arhiv čuva dokument¹⁴ koji

o tome svjedoči: *Budući da je godine 1573. grad Split bio pogođen kugom, knez i zapovjednik Splita Andrija Mihovil preselio je dominikance iz samostana sv. Dominika i u nj smjestio oboljele građane. Kako je samostan pet mjeseci služio kao bolnica, bio je oštećen, a šteta je iznosila više od 100 dukata. Zbog siromaštva splitski ga dominikanci nisu bili kadri popraviti, pa su uputili molbu splitskom poglavarstvu za pomoć, navodeći u molbi da je to zapravo i dužnost grada Splita.*¹⁵

Izgled samostanskog kompleksa krajem 16. stoljeća najbolje predočava grafika Splita koju je godine 1584. izradio Angelo degli Oddi (sl. 3).

Većina materijalnih tragova tog prvog samostana, kako smo već naveli, temeljito je izbrisana u prvoj polovici 17. stoljeća, kada su odlukom gradskih vlasti samostan i crkva bili do temelja razgrađeni radi izgradnje bedema.¹⁶ Godine 1682. crkva je, prema podacima s prigodno postavljene spomen ploče u njezinu predvorju, ponovno u funkciji, a radovi na obnavljanju samostanskog kompleksa tada su bili u punom zamahu. Posljednje veliko proširenje crkve 1932.-1934. godine ostavilo je na strukturi samostanskog kompleksa najviše traga, jer je izvedeno na štetu njegova sjevernog krila. Samostanski kompleks od tada zauzima otprilike današnju površinu. Godine 1943./44. i samostan i crkva su tijekom bombardiranja Splita nekoliko puta pretrpjeli velika oštećenja.¹⁷ Ni crkva ni samostan nisu nikada dosad bili arheološki istraživani.

U samostanskom *Ljetopisu* zabilježeno je da su na mjestu današnjega južnog broda crkve pronađeni ostatci zakrivljenog zida, možda dio neke od starijih građevinskih faza, bilo apside starokršćanske crkve sv. Katarine, bilo neke od kapela koje su se ondje mogle nalaziti prije današnjeg objekta. Do danas se više nije bila pružila prigoda za provjeru tih pretpostavka. Prilaz samostanu se tijekom vremena mijenjao, ovisno o organizaciji okolne mreže putova. Tako je prilaz prvom samostanu bio s južne strane, orijentiran prema putu koji je tekao duž obale, vodeći od istoka prema istočnom dijelu splitskoga gradskog pristaništa; u to je vrijeme taj put bio važna gradska prometnica.¹⁸

Nakon izgradnje zidina ulaz u novi samostan je, u nastojanju da se uspostavi bolja komunikacija s novim istočnim gradskim vratima, premješten na njegovu istočnu stranu. U vrijeme radova na proširenju crkve 1932.-1934. godine samostanski kompleks proširen je za 5 metara prema istoku, na prostor gdje se prije nalazilo dominikansko groblje, s time da se od tada u samostan ulazi sa zapadne strane, iz današnje Hrvojeve ulice.¹⁹

Prilikom posljednjih istraživanja s istočne strane samostana otkriveni su tragovi mrežasto organiziranih zidanih grobnih komora groblja koje spominje L. Katić.²⁰ Već tijekom radova na proširenju crkve tridesetih godina 20. stoljeća iskopani su slučajno neki nalazi, od kojih treba posebno istaknuti mali sarkofag Luciette Diedo, kćeri mletačkog namjesnika u Dalmaciji, koji je danas izložen u Muzeju grada Splita.²¹

Prema dataciji nalaza pronađenih u grobnicama tijekom posljednjih istraživanja, spomenuto groblje moglo je funkcionirati već od druge polovice 16. stoljeća (možda od vremena kuge godine 1573.), dakle čak i prije izgradnje novoga samostanskog kompleksa (II. samostana), a trajalo je sve do prvog desetljeća 19. st., kada su se, kako je poznato, prema službenoj naredbi gradskih vlasti sva groblja u gradu morala ugasiti i preseliti izvan njega.²² Prema saznanjima iz godine 1934. ondje su osim tragova grobnica pronađeni i dijelovi zidova za koje se vjeruje da pripadaju ostatcima stare crkve i I. samostana.

Pregradnja i proširenje crkve 1932.-1934.

Radovi na proširenju crkve koji su poduzeti 1932.-1934. godine značajno su zadržali u tkivo tadašnjega samostanskog kompleksa, te su promijenili njegov izgled i površinu. Postavši od jednobrodne trobrodnom, crkva se sa sjeverne strane proširila na dio gradske ulice, a s južne na prostor tadašnjega sjevernog krila samostana. Prema istoku je produžena nizom korisnih prostora iza oltara, pri čemu je srušena postojeća kula zvonika, koja se nalazila sa sjeveroistočne strane crkve.²³ Podatci o kamenim ulomcima koji su pritom kao spoliji zatečeni u zidovima, zabilježeni su u *Kronici* samostana te u onovremenom tisku i raznim dopisima koje su dominikanci tijekom radova izmjenjivali s Konzervatorskim uredom.²⁴ Veći dio tih ulomaka je, zahvaljujući ažurno vođenoj dokumentaciji, danas identificiran među predmetima iz fundusa Arheološkog muzeja u Splitu, gdje su oni tada bili pohranjeni.²⁵ Drugi ostatci slavne prošlosti samostana nestali su kada je zbog izgradnje obrambenog pojasa zidina krajem prve polovice 17. stoljeća prema odluci gradskih vlasti u gradskim predgrađima bio do temelja srušen velik broj kuća pa i samostan o kojem je riječ u ovom prilogu.²⁶

Situaciju koja je u Splitu vladala sredinom 17. stoljeća, najbolje dočaravaju zapažanja splitskog trgovca M. Kavanjina, koji u svojim pismima opisuje jadno stanje u gradu i okolici, svjedočeći o teškom životu i velikoj skupoći,

pogotovo skupoći hrane, o stalnim turskim zasjedama i oružanim upadima, o mogućnosti pojave kuge u obližnjim gradovima Šibeniku i Zadru, o strahovanju Splićana da i njih ne zadesi pošast. Šaljući kumu Bartulu Zanchiju u Mletke smokve i bačvu vina opola, napominje da vino nije najbolje jer se zbog rata grožđe bere prije nego što dozre.²⁷

Godine 1656. generalni providur za Dalmaciju Antonio Bernardo donosi odluku o gradnji novih bedema.²⁸ Generalni providur pješaštva u Dalmaciji Camillo Gonzaga podupire plan i Senatu predočava svoje prijedloge: nakana mu je okupiti tim arhitekata kojemu će povjeriti izgradnju dviju utvrda, Gripe i Bačvice, za obranu grada s istoka i sjeveroistoka. Svoj naum ostvaruje u roku od nekoliko mjeseci te spremno dočekuje veliku ofenzivu Turaka (5. lipnja 1657.).²⁹ Iz pisma M. Kavanjina M. Micheliju u Mletke s kraja iste godine doznajemo da su Splićani imali ratnih troškova i nevolja te da su svakog drugog dana sudjelovali u javnim radovima na izgradnji tvrđave Gripe.³⁰ O okolnostima u kojima je došlo do odluke da se samostan poruši, u svom članku o splitskim zidinama u 17. i 18. stoljeću iscrpno piše A. Duplančić.³¹

Tom je prigodom teren temeljito počišćen od ruševina, koje su uklonjene i najvećim dijelom ugrađene kao ispuna u krakove zvjezdolikog bedemskog obrambenog sustava (*terrapienat*). Upravo zbog toga se tijekom istraživanja za razdoblje prije sredine 17. stoljeća nije očekivala značajnija količina nalaza. Nažalost, to su bili upravo ostatci koji pripadaju najznačajnijem razdoblju prosperiteta samostana (od sredine 13. do sredine 17. stoljeća).

Posljednju veću devastaciju u prošlosti samostan je doživio 1943.-1944. godine, kada je teško oštećen u razornom bombardiranju.³² Mjestimično prilično debeo površinski sloj recentnoga građevinskog štuta zaostalog iz tog vremena tijekom prvih dana iskopavanja stvarao je velike probleme istraživačima. Strpljivo ga razgrćući, pokušavalo se doći do konsolidiranih slojeva, kako bi se konačno moglo započeti s iščitavanjem arheološke povijesne priče, kako samostanskog kompleksa, tako i prostora gradskoga predgrađa Lučac u kojem se on nalazi.

Zaštitna arheološka istraživanja i nadzor na lokalitetu tijekom svih faza građevinskih radova provodila je stručna ekipa Muzeja grada Splita predvođena arheologinjom Helgom Zglav-Martinac, a pod budnim okom konzervatora Dubravkom Čerinom i Sašom Denegrijem iz Konzervatorskog odjela u Splitu Ministarstva kulture Hrvatske.

ZAŠTITNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA 2007. / 2008. GODINE

Zatečeno stanje

Lokalitet se nalazi istočno od Dioklecijanove palače, južno od Srebrnih vrata, na današnjoj gradskoj tržnici, Pazaru. Sjeverni dio kompleksa čini crkva sv. Dominika, orijentirana istok-zapad, dok se južno od nje nalazi sklop samostanskih građevina.

Zapadno krilo samostana renovirano je 2005. godine. Sjeverno krilo je prilikom posljednje rekonstrukcije crkve 1932.-1934. godine do temelja razgrađeno. U njega se ulazilo iz Hrvojeve ulice. Imalo je dva kata i sastojalo se od većeg broja prostorija koje su u osi bile objedinjene dugačkim hodnikom. I prizemlje i kat imali su komunikaciju s crkvom i sakristijom te izlaz, odnosno terasu na samostanski vrt.

Prizemnica zatečena na mjestu južnog samostanskog krila, u čijem prostoru su se nalazile trgovine koje su komunicirale s tržnicom, bila je prekrivena valovitim pločama od salonita. U pročelje od pravilno klesanih blokova kame-
na bila je ugrađena manja javna fontana s kraja 19. stoljeća.

Jednostavni izduženi vrt s betoniranim stazama natkrivenim odrinom od kivija i vinove loze uz istočni zid imao je omanju kućicu od opeka recentne gradnje, koju su redovnici nazivali *svinjcem*, a u kojoj se nalazilo ognjište s kaminom. U vrtu je bilo nekoliko velikih ukrasnih grmova oleandra te nekoliko stabala smokava i jedan prebogati limun mjesečar.³³

Tijek istraživanja

Obnova samostana započela je još godine 2005. rekonstrukcijom zapadnog samostanskog krila,³⁴ a nastavila se 2007./2008. obnovom čitavog kompleksa. Nadzor pripreme gradilišta budućeg samostana odvijao se u nekoliko faza:

1. Nadzor rušenja recentnih samostanskih objekata
2. Zaštitna arheološka istraživanja
3. Arheološki nadzor
  - a) Praćenje podbetoniranja temelja postojećih okolnih građevina (južnog zida crkve i zapadnog zida objekta istočno od samostana i istočnog zida zapadnog krila samostana).

b) Praćenje razgrađivanja zidova kako bi se omogućilo temeljenje budućih objekata.

c) Praćenje pražnjenja i konzervacije velike vodospreme.

Prostor istraživanja pokrivao je površinu od 648 metara četvornih i bio je podijeljen na 23 sonde nejednake veličine, kojima su oblik diktirali temelji srušenih recentnih objekata.

Postupno spuštajući razinu po kulturnim slojevima, na najvećem se dijelu istraženog prostora došlo do sterilne zdravice koja, kako smo već naveli, ima pad od sjeveroistoka prema jugozapadu (5,40-3,40 m). Određeni broj sondi, pogotovo onih koje su se nalazile neposredno uz temelje zida južnog broda crkve, na preporuku statičara i konzervatora bio je tijekom faze zaštitnih arheoloških istraživanja (faza 2) samo djelomično istražen (sonde 1, 2, 3, 9). Rad na njima nastavljen je u fazi 3, istodobno sa saniranjem temelja zida crkve.

Arheološki radovi zaključeni su u veljači 2008. godine. Prateći tijek privođenja kraju izgradnje objekata, nadzor je nastavljen sve do srpnja 2009., kada je iskopom kanala (JK) za provođenje vodovodnih i drugih instalacija konačno i definitivno zaključen.

Rezultati arheoloških istraživanja

Nakon djelomične stručne obrade nepokretnih i pokretnih nalaza zaštitnih arheoloških istraživanja lokaliteta dominikanski samostan sv. Katarine u Splitu moguće je, konzultirajući stručnu literaturu i arhivsku građu, izdvojiti sljedeća povijesna razdoblja u razvoju kompleksa:

I. Predsamostansko razdoblje (od 4. do 6. st.)

1. Kasnoantički sloj
2. Ranokršćanski sloj.

II. Samostansko razdoblje (od sredine 13. do 20. st.):

1. Samostanska faza - od dolaska dominikanaca i utemeljenja samostana sredinom 13. stoljeća do njegova rušenja u prvoj polovici 17. stoljeća. (I. samostan)
2. Samostanska faza od izgradnje baroknog kompleksa tijekom druge polovice 17. stoljeća do proširenja crkve u 20. stoljeću (1932.-1934.). (II. samostan)

III. Samostansko razdoblje (od 20. do 21. st.):

1. Samostanska faza od proširenja crkve do razaranja u 2. svjetskom ratu (od 1932. do 1944.)
2. Samostanska faza od Drugoga svjetskog rata do najnovijih rekonstrukcijskih radova (od 1944. do 2007.)
3. Samostanska faza od 2009. g. (III. samostan).

Dominikanski samostan osnovan je u prvoj polovici 13. stoljeća. U svojoj je prošlosti nekoliko puta doživio radikalne razgradbe i obnove. Prvu, drugu i petu samostansku fazu možemo smatrati kvalitetnim fazama u razvoju ovoga građevinskog kompleksa. Prema dostupnim podacima prvu fazu je činio kvalitetni srednjovjekovno-renesansni samostanski kompleks (I. samostan), koji je zbog svog smještaja *extra muros* najvjerojatnije bio i solidno utvrđen. Nažalost, većina njegovih ostataka je u prvoj polovici 17. stoljeća ugrađena u gradske bedeme prilikom njihove izgradnje, pa je tako tijekom istraživanja pronađeno vrlo malo ostataka tog prvog samostana.

Među malobrojnim nalazima iz ovog razdoblja, koje se ujedno smatra vremenom najvećeg prosperiteta samostana, osim malobrojnih sitnih nalaza nađeni su pojedini ulomci kvalitetne kamene skulpture, od kojih se neki atribuiraju čuvenom renesansnom umjetniku Andriji Alešiju Dračaninu, klesarskom majstoru (*Magister Andrea Nicolai de Durachio, lapicida*),³⁵ koji 4. siječnja 1466. s crkvom sv. Dominika u Splitu ugovara gradnju kapele sv. Katarine.³⁶

Drugi kompleks imao je sva obilježja bogate barokne građevine (II. samostan), što potvrđuju nalazi brojnih ulomaka kamene arhitektonske plastike, ostatci majoličkog i mramornog popločenja, dvije vodospreme (glavna, velika, djelomično oštećene komore za filtriranje (sl. 12.), i zapadna, mala, sačuvana samo u tragovima) (sl.13.) te južno krilo samostana s bunarom u svojem zapadnom dijelu. Sve to prati iznimno bogatstvo sitnih pokretnih nalaza: ulomaka uvoznoga keramičkoga i majoličnog stolnog posuđa, stakla (sl. 6.) i metalnih predmeta.

S početkom radova na proširenju crkve 1932.-1934. godine započinje postupna degradacija kvalitete građevinskoga kompleksa samostana, njegovim postavljanjem u drugi plan u odnosu na crkvu. Crkva dobiva sve veće dimen-

zije i sve kvalitetniju opremu, dok se samostan prostorno i kvalitetom sve više zapostavlja.

Četvrto razdoblje je, što se tiče samostanskog dijela, bilo najlošije kvalitete i uglavnom su ga činile improvizacije privremenog karaktera.

Posljednji samostanski kompleks (III. samostan) sagrađen je prema projektu arhitekta Jerka Rošina, bez obzira što je zbog potrebe prilagođavanja zahtjevima novog vremena doživio promjene u unutarnjoj prostornoj organizaciji, odstupivši od klasičnog obrasca; nakon otprilike tri i pol stoljeća od posljednjega kvalitetnoga građevinskog kompleksa najavljuje vraćanje kvalitete dominikanskom samostanu.

NEPOKRETNI I POKRETNI NALAZI

Na temelju uvida u nepokretne i pokretne nalaze utvrđeni su:

I. Nalazi iz predsamostanskog razdoblja (do sredine 13. stoljeća)

- Kasnoantičkom razdoblju pripada 16 grobova otkrivenih na apsolutnoj visini od 3,40 – 4,80 (S4, S12, S13, S14, S16, S17): 9 u amforama (sl. 6.), 5 pod tegulama tipa *a capanna* (sl. 8.) i 2 prekrivena kamenim pločama. Grobovi su ležali na zdravici ili su u nju bili neznatno ukopani. Jedanaest je ukopa odraslih osoba (30-45 godina) ili adolescenata (5-16 godina), a pet dječjih (od 6 mj. – 2 godine starosti). Ga1 / Ga 2 su grobovi u amforama dviju mladih osoba (10 i 18 godina), koje su ukopane u istu ukopnu jamu. (sl. 7.) U nekoliko grobova pronađeni su grobni prilozi: staklene boce, lucerne i nakit (G, Ga 1 / Ga 2, Ga 4, Ga 6) (sl. 6.). Datiraju u 4.-5. st., odnosno u vrijeme transformacije Palače u grad. Stručna obradba nalaza je u tijeku. Dosad su kasnoantički grobovi otkriveni na nekoliko obližnjih lokacija: u Hrvojevoj ulici (duž sjevernog dijela istočnih zidina Dioklecijanove palače),³⁷ pred Srebrnim vratima,³⁸ kod sjeveroistočne kule Palače i pod zgradom Realne gimnazije (početkom 20. stoljeća). Uvijek se radi o skromnim ukopima, koji malobrojnim nalazima rječito govore o imovinskom statusu pokojnika. Rezultati analiza antropoloških ostataka, koje su još u tijeku, približit će bolje osobe pokojnika, definirajući, nadamo se, njihovu društvenu i etničku pripadnost.

- Tragovi ranokršćanske crkvice sv. Katarine (6. stoljeće), o kojoj nas izvještavaju izvori, ovim istraživanjima nisu utvrđeni. Pretpostavlja se da se

nalazila pod današnjom crkvom, pa bi bilo dobro da se u skoroj budućnosti i unutar crkve poduzmu arheološka istraživanja.

Nalazi sigurno datirani u ranokršćansko razdoblje iznimno su rijetki. U nasipu izmiješane građe u sondi 11, izvan stratigrafskog konteksta, pronađen je jedan jedini kameni ulomak s dijelom uklesanog izduženog ranokršćanskog križa. Na popisu pronađenih kamenih ulomaka koji su godine 1932. pohranjeni u AMS, spominje se i nekoliko starokršćanskih ulomaka.³⁹

II. Nalazi iz samostanskog razdoblja (od prve pol. 13. do 20. st.)

- Ostatci građevina i nalaza iz razdoblja do prve pol. 17. st. (I. samostan). Gotovo potpuni izostanak nepokretnih nalaza ove faze rezultat je temeljitog čišćenja terena sredinom 17. st., prilikom izgradnje bastionskih utvrđenja i prikupljanja građe za njihovu ispunu (*terrapienat*).

Duž zapadnog dijela terena, u sondama 4, 13-15, 7 i 1, nailazilo se na gomile bez reda nabacanih ljudskih kostiju. Uz njih nisu pronađeni nikakvi tragovi grobne arhitekture. Vjeruje se da su to ostatci groblja iz razdoblja od 13. do 17. stoljeća, koje je uništeno tijekom izgradnje kasnijih objekata, pri čemu su kosti dislocirane.⁴⁰

I. samostan (od 13. do 17. st.)

Od samog početka istraživanja na prostoru sonde 3, pronalazeni su raznovrsni pokretni i nepokretni nalazi, koji svjedoče o dugotrajnom kontinuitetu življenja na tome mjestu od antike sve do 20. stoljeća. Ondje je, za razliku od ostalog dijela terena, pronađena veća količina nalaza koje se s priličnom sigurnošću može datirati u razdoblje prije 17. st. i uz čiju bi se pomoć mogle riješiti dvojbe oko lociranja prvog samostana. Budući da su, sukladno preporuci statičara i konzervatora, zbog statičke ugroženosti južnog zida crkve na sondama koje se nalaze uz njega istražni radovi izvođeni na brzinu i stoga površno, teško je bilo doći do preciznijih podataka. Iz *Ljetopisa* samostana razvidno je da je već godine 1932., prilikom kopanja temelja južnog zida južnog broda crkve, bilo većih problema, jer je već tada utvrđeno da je teren ondje veoma mekan, a tlo pjeskovito, te je na nekim mjestima bilo jako teško naići na čvrsti oslonac zdravice.⁴¹ Tijekom posljednjih arheoloških istraživanja te tvrdnje su velikim dijelom potvrđene, jer je zbog statičke nestabilnosti južnog zida crkve i opasnosti od njegova urušavanja upravo na tom mjestu bilo nemoguće provesti detaljnija arheološka ispitivanja. Tijekom radova podbetoniranja zida na pro-

storu sjeveroistočnog ugla sonde 3 je dosta duboko (više od 5 metara od razine današnjeg pločnika crkve) utvrđeno postojanje mekanog tla, sastavljenog od mješavine morskog pijeska, školjaka i ulomaka rumene žbuke. Sve to ukazuje na moguće postojanja ostataka nekog ranijeg objekta, duboko ukopanih temelja, vjerojatno vodospreme. Radovi su u određenom trenutku odlukom konzervatora čak i potpuno prekinuti, kako bi se što žurnije pristupilo podbetoniranju temelja zida crkve.

Tijekom razgradbe zidova u sondi 3 u strukturi zapadnog lica zida T zamećeni su tragovi lučno raspoređenoga kamena, najvjerojatnije dijelovi svoda vodospreme I. samostana (sl. 12.). Bez obzira što *in situ* nismo bili u mogućnosti registrirati konkretne građevinske ostatke I. samostana, uspjeli smo, zahvaljujući vrijednom radu kolega koji se bave arhivskom građom, doći do dragocjenih podataka neophodnih za rekonstrukciju tog kompleksa. Nažalost, za sada se jedino na njih moramo osloniti. Iz članka o djelovanju Andrije Alešija u Splitu u 15. stoljeću doznajemo da su radovi na cisterni u dominikanskom samostanu, vrlo vjerojatno našoj staroj vodospremi, završeni 14. srpnja 1448. godine. Iste godine A. Aleši je isplaćen za rad na kapeli sv. Katarine u crkvi sv. Dominika. Osam godina nakon toga, krajem 1455. godine, obvezuje se poznati splitski graditelj Andrija Hmelić načiniti uz crkvu sv. Dominika pustinjački stan iznad sakristije i kapele sv. Katarine.⁴² To je samo mali dio onoga što je, zahvaljujući marljivom radu kolega povjesničara, za sada bilo moguće doznati iz bogate riznice arhivalija Državnog arhiva u Zadru i ostataka Starog splitskog arhiva o fragmentima koji će, nadamo se u bliskoj budućnosti, dati temelje stvaranju cjelovitije slike o prvome splitskom dominikanskom samostanu.

S obzirom na položaj i odnos prema ostalim okolnim objektima zid T1 je mogao predstavljati južni zid Stare vodospreme (SV), koji je presječen izgradnjom VV očigledno nastale tek nakon što je potonja već razrušena.

Vjerujem da su zid T1 i nalaz pijeska, školjaka i ostataka rumene žbuke indicija za hipotezu o ovoj lokaciji kao najvjerojatnijem mjestu nekadašnje SV, za koju se prema analognim slučajevima iz prakse tog vremena, može pretpostaviti da se nalazila u klausturu I. samostana. S južne strane zida T1 utvrđene su veće količine ljudskih kostiju obilno zalivene vapnom, najvjerojatnije ostatci kužnih, višekosturnih grobnica. Na sjevernom profilu sonde 14, 15 i 11, koje su se nalazile južno od sonde 3, mogao se jasno očitati prilično debeo sloj ljud-

skih kostiju (više od 1 m debljine), što govori o dugom kontinuitetu ukapanja u samostanskom klausturu.

Praksa pokapanja u samostanskom klausturu uobičajena je za to vrijeme, a kod splitskih dominikanaca potvrđena je i arhivskim dokumentima,⁴³ ali i uobičajenim sitnim nalazima iz grobova, kao što su dijelovi odjeće (kopče i komadi tekstila) i obuće (komadi kože), nakit i krunice, staklene i koštane perle, metalni zvončići, zatim svetačke medaljice te dijelovi sanduka, ulomci drveta i metala, zakrivljeni čavli i sl.

Bogatstvo i raznovrsnost pokretnih i nepokretnih nalaza ove sonde ukazuju na dugi kontinuitet življenja na ovom dijelu lokaliteta: velika količina ulomaka antičke i kasnoantičke keramike pronađene prilikom izvođenja iskopa uz zid T1 (apsol. vis. kota 4,52); sitni nalazi koji se povezuju s grobovima u klausturu I. samostana (13.-17. st.); zid T1 (sl. 11) datiran ranije od 17. stoljeća; recentna otpadna jama (OJ) i podnica P2 (sl. 10.) od gareži i nabijene zemlje iz 19. i 20. stoljeća.

II. samostan (od sredine 17. stoljeća)

Od ovog je samostana najbolje sačuvana velika vodosprema bačvastog svoda (VV - sl. 9-13), Osim perimetralnih zidova južnog samostanskog krila (HJ – sl. 14.), zdenac (B - sl. 18.) i istočnog dvorišnog zida samostana (T - sl. 14.) uz zapadno krilo samostana otkriven je djelomično sačuvan objekt s kosom rampom i komorom s bačvastim svodom. Po svemu sudeći i on bi također mogao biti dijelom vodoopskrbnog sustava samostanskog objekta, pa je zasada dobio naziv Zapadna vodosprema (ZV - sl. 13.),.

Velika vodosprema (VV, sonde 2, 8 i 10) bačvastog svoda sastoji se od dvije komore: veće, glavne, i manje, filter-komore, ispunjene pijeskom (MV, sonde 1 i 7). VV se koristila do 1925., a zatrpana je 1932. godine,⁴⁴ nakon čega je ispunjena nasipom, a na filter-komori se urušio svod.⁴⁵ Osim vodospremnih objekata na lokalitetu je pronađen i veliki broj ulomaka kamenih oluka i kanala za dovodjenje kišnice s krovova okolnih građevina.⁴⁶

Prema podacima iz literature i saznanjima koja smo dobili na terenu velika vodosprema je mogla biti sagrađena sredinom 17. stoljeća, u vrijeme izgradnje sustava gradskih obrambenih zidina i vjerojatno za potrebe njegovih graditelja, kao i posade koja je boravila u objektu koji registrira Santini na svojoj grafici iz 1666. na mjestu tada već razrušenog samostana. Prema svemu sudeći, ona se

koristila dulje vrijeme u kontinuitetu, sve do nedavne prošlosti. Od prestanka funkcioniranja Dioklecijanova vodovoda stanovnici Splita i njegove najbliže okolice bili su prisiljeni služiti se vodom ili iz prirodnih zdenaca ili prikupljanjem kišnice u posebno sagrađene vodospreme.

Kapacitet velike vodospreme uvelike nadilazi pretpostavljene potrebe samostanskog objekta pa pretpostavljamo da je ona sagrađena kako bi u određenom razdoblju zadovoljila povećane potrebe stanovništva istočnoga splitskog predgrađa. Nekoliko je mogućih razloga zbog kojih ova vodosprema ima tako velik kapacitet: to je ponajprije činjenica nepostojanja vodovoda, zatim povećanje broja stanovništva velikim priljevom izbjeglica, potom strah od mogućnosti dugotrajne opsade, povećanje broja radnika koji su radili na izgradnji bedemskih utvrđenja, a i poslije, na izgradnji novoga samostanskog kompleksa. Tako vjerujemo da je, nakon što je samostan porušen, prvi novosagrađeni objekt, puno prije samog samostana, logično mogla biti upravo vodosprema.

Nakon izgradnje samostana vodosprema (koju čine VV i MV) će, zajedno s drugim dijelovima vodoopskrbnog sustava (sklop građevina u sondama 5 i 6, koji čini tzv. zapadnu vodospremu (ZV), brojni ulomci kamenih oluka pronađeni po čitavom nalazištu te zdenac žive vode, koji još uvijek postoji na njegovom jugozapadnom dijelu), i dalje imati vrlo važnu ulogu u osiguranju objekta samostana kao refugija za veći broj izbjeglica.

Zapadna vodosprema (ZV, S 5-6, sl. 13) je manja, samo djelomično sačuvana, bačvasto nadsvođena komora, koja je činila dio kompleksnog zidanog objekta koji se nalazio uz zapadno krilo samostana. U južnom dijelu tog objekta nalazila se kosa rampa koja je kroz manje okno komunicirala sa spomenutom komorom. Prema strukturi zidova vidljivo je da je objekt nastajao postupno, u kontinuitetu od 17. do 20. stoljeća, a u nekoj od faza uporabe mogao je imati i gospodarski karakter (žitnica, silos ili vodosprema). Tragove adaptacija iz novijih razdoblja (18./19. st.) moguće je povezati s podacima iz *Ljetopisa* prema kojima je neko vrijeme služio kao sanitarni čvor muške pučke škole s pravom javnosti smještene u zapadnom krilu.⁴⁷

Južno krilo samostana

Od južnog krila II. samostana sačuvani su samo perimetarni zidovi T, H i J (sl. 14). Zid T, koji prati istočnu granicu terena od današnjeg južnog zida crkve do južne granice samostanskog kompleksa, odnosno do zida J, definiramo

istočnim ogradnim zidom baroknog samostana. Na temelju značajki gradnje zidova T i J (sl. 15) zaključujemo da su oni svojim najvećim dijelom izvorni istočni i južni zid baroknog samostana te zajedno sa zidom H zatvaraju njegovo južno krilo. Bez obzira na recentne betonske nadgradnje, izgled i značajke njihovih temelja izgrađenih od masivnih nepravilnih blokova kamena (najbolje vidljiv u sondama 17 i 21) to i potvrđuju (sl. 14).

Najveća količina pokretnih nalaza s ovog lokaliteta, kao što su ulomci keramike, stakla, kamena, metala, pronađena je upravo u južnom krilu samostana, i to pretežito u sondama 16 i 17. Nalazi pripadaju svim povijesnim razdobljima koji su zabilježeni na lokalitetu, s time da, što se tiče starijih razdoblja, prevladavaju često vrlo usitnjeni ulomci kasnoantičke keramike. Kasnosrednjovjekovna i ranonovovjekovna keramika (od 13. do 18. stoljeća) obuhvaća pretežito majoličko i engobirano stolno posuđe uvezeno iz susjedne Italije, dok je kuhinjska lončarija uglavnom lokalne proizvodnje.

Numizmatički nalazi, koji inače pružaju značajnu potporu datacijskim podatcima, brojni su, premda je jedan dio njih potpuno neupotrebljiv, jer su zbog sastava tla u kojem su pronađeni često uništeni do neprepoznatljivosti.

Zdenac

U jugozapadnom uglu sonde 16 otkriven je drugi dio zdenca (B), koji je utvrđen već godine 2005. tijekom radova na zapadnom krilu samostana (vrh sačuvanog dijela nalazi se na apsol. vis. koti 5,38, a dno na -0,62 m). Na njega je nasjeo zid zapadnog krila samostana tako da se otvoru može pristupiti iz južnoga i zapadnog krila samostana (danas ljekarna).⁴⁸ Građen je kombiniranjem kamena i opeke. Tijekom radova 2005. godine bio je očišćen i pritom su u njemu pronađeni malobrojni, isključivo recentni nalazi.⁴⁹ Duž većeg dijela njegove istočne strane pronađena je otpadna jama (OJ 1) s velikom količinom ulomaka keramike datirane u 17. i 18. stoljeće. Moguće je da se ovdje radi o kuhinjsko-blagovaoničkom dijelu južnog krila samostanskoga kompleksa.⁵⁰

Dominikansko groblje (od 16. st., vjerojatno od godine 1572., do 19. st.)

Istočno od zida T u sondama 9, 20, 22 i 23 otkrivene su mrežasto raspoređene zidane grobne komore s višestrukim ukopima (sl. 18). Ovakvi mrežasti sustavi zajedničkih ukopnih komora redovita su pojava uz samostanske kom-

plekse.⁵¹ Ovdje se takvo groblje prostiralo s vanjske strane istočnog ogradnog zida samostana, zahvaćajući i prostor neposredno uz apsidu crkve. Kako bi se konkretno utvrdio prostor što ga je groblje pokrivalo, bilo bi dobro istražiti i prostor na kojem se danas nalaze barake mesnica.

Kada je godine 1932. crkva proširena sjevernim i južnim brodom i produžena prema istoku za oko 5 metara, to novovjekovno groblje sigurno više nije bilo u funkciji.⁵²

Budući da je već na prvi pogled vidljivo da se radi o zajedničkim grobnicama velikog broja pokojnika (više od 50) različitog uzrasta i spola, pretpostavljamo da su se u njih osim članova samostanske zajednice mogli ukapati i članovi bratovština koje se vezuje uz samostan (godine 1533. osnovana je Bratovština sv. Rozarija ili sv. Krunice koja je s kraćim prekidom djelovala donedavno u sklopu samostana). Osim toga, u nekim grobnicama je među kosturnim ostatcima pokojnika otkrivena veća količina vapna, što ukazuje na to da su ovdje bile ukopane i žrtve kužne epidemije. U Splitu je tijekom povijesti zabilježeno nekoliko *morija*. Zbog velike epidemije koja je godine 1572. zahvatila Split i zajedno s osmanskim pustošenjem tragično se odrazila na demografsku sliku regije, dominikanski samostan neko je vrijeme bio prepušten bolesnicima, odnosno pretvoren je u lazaret.⁵³ Dominikanci su se iskazali i u sanaciji jedne od posljednjih većih epidemija, koja je harala Splitom i okolicom 1782. godine i u tri mjeseca odnijela 1500 života.

Od nalaza u grobnim komorama novovjekovnoga dominikanskog groblja osim metalnih kopčica, dugmadi i zvončića s odjeće⁵⁴ pronađene su i svetačke medaljice (sl. 16),⁵⁵ privjesci i križići,⁵⁶ kao i rasute koštane i staklene perlice krunice, komadići tekstila i kože te pojedinačni ulomci keramike (od sredine 16. stoljeća) i sl. Među nalazima je zapažen veći broj koštanih zrna niske ružarija (krunice), kaneliranih ili oblikovanih poput cvjetnog pupa (sonda 9, Gk b, sl. 17). Isti tip koštanih perlica čest je nalaz u novovjekovnim grobovima na mnogim dalmatinskim lokalitetima. Istovjetna zrna nađena su tijekom iskopavanja župskoga groblja srednjovjekovnog sela Sućurac oko crkve sv. Jurja na Putalju,⁵⁷ zatim u Strožancu uz crkvu Gospe od Site,⁵⁸ pa u crkvi sv. Jakova u Vrsima kod Zadra⁵⁹ te u grobu u crkvi sv. Križa u Ninu.⁶⁰ Radi se o skromnijem tipu krunice izrađenom od jeftinijih materijala, kao što su drvo, kost ili staklo.⁶¹ Burić nalaz koštane krunice s Putalja datira na prijelaz 15. i 16. st. Što se tiče određivanja mogućeg mjesta proizvodnje, za sada se može ustvrditi

jedino to da se takav tip pojavljuje podjednako i na splitskom i na zadarskom području.⁶²

Osim spomenutih metalnih kopčica za odjeću, u grobnim komorama nema tragova drugih ostataka odjeće. Prema dataciji pojedinih nalaza groblje se datira u razdoblje od početka 16. do početka 19. stoljeća, od kada je, kako je poznato, zabranjeno ukapanje u gradu.⁶³

U istraživanja su se u sklopu znanstvenog projekta KBC Firule Split (voditelj projekta dr. prof. Š. Anđelinović) uključili i stručnjaci raznih znanstvenih profila (antropolozi, epidemiolozi, patolozi, toksikolozi), koji će pridonijeti rasvjetljavanju načina života, migracija, bolesti, etničke pripadnosti stanovnika grada i njegove okolice u prošlosti. Sve ljudske kosti pronađene tijekom iskopavanja su nakon provedenih analiza sahranjene na označenim mjestima unutar novog samostana (†).

KRATICE

AKU	Arhiv Konzervatorskog ureda, Split
DAS, Dipl	Dominikanski arhiv u Splitu
DAZd	Državni arhiv u Zadru
LBS	<i>Libro in cui sono descritti tutti i beni stabili</i>
SSA	Stari splitski arhiv

IZVORI I LITERATURA

- Lukša Beritić: *Obalna utvrđenja na našoj obali*. Pomorski zbornik, I., Zagreb, 1962., 242.
- Danica Božić: *Tlocrt Splita izrađen 1784*. Kulturna baština, 5-6 / 1976., Split, 52-57.
- Tonči Burić: *I ritrovamenti piu antichi di rosari in Dalmazia*. Starohrvatska prosvjeta III./30, Split, 2003. 199-307.
- Josip Celić: *Stanovništvo Omiša prema popisu iz 1806. godine*. Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, sv. 48/2006., 511–556.
- Marijan Grgić: *Krunica* u: Leksikon ikonografije liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva, (ured. Anđelko Badurina), Zagreb, 1979; 368.

- Milan Ivanišević: *Andrija Aleši u Splitu 1448. godine.* u: *Mogućnosti*, XXX, 4–5–6, (1983.), 438–457.
- Darko Knez: *Svetinjice iz Narodnoga Muzeja Slovenije.* Ljubljana, 2001.
- Stjepan Krasić: *Dominikanci - Povijest Reda u hrvatskim krajevima.* Zagreb, 1997.
- Stjepan Krasić: *Regesti pisama generala Dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku 1392.–1600.*, Arhivski vjesnik 21–22 (1978.–1979.), Zagreb, 235.
- Grga Novak: *Split u Marulićevo doba.* Zbornik M. Marulića 1450.–1950., Split, 1950.
- Franko Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, Split. 30 / 1990.
- Franko Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu.* Split, 1999. 11–38.
- Ivan Ostojić: *Susreti između benediktinskog i dominikanskog reda u Hrvatskoj*, Bogoslovska smotra, Vol. 36, No.3-4, Zagreb, 1967., 703-711.
- Studija prostornog razvoja Crkve i Samostana sv. Dominika u Splitu*, Izbor iz djelatnosti Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Splitu, 1961.–1995. Split, 1995., 64–65.
- Stanko Piplović: *Urbanistički i graditeljski razvitak predgrađa Lučac u Splitu.* Radovi Zavoda za povijest znanosti, HAZU Zadar, sv. 48/2006., 453–210.
- Antonin Zaninović: *Sarkofag kćerke dalmatinskog providura Ivana Dieda*, VAHD sv. LI, Split, 1940. 203-207.

ARHIVSKA GRAĐA

AKU:

Album Confraternitatis Ssmi Rosarii B Meae Vrg Mariae institute et erectae in Ecclesia Conventuali Sd S. Catherinum V.M.loci Spalato in Dalmatia, A die I a Octobris A.D. 1898 usque ad 31 decembris 1979.

fra Petar Marija Radelj (priredio): *Zbirka isprava Dominikanskog arhiva u Splitu: DAS, Diplomata*, Zagreb, 23. veljače 1996. (ovdje navedeno kao DAS, Dipl. ...)

D. Domić: *Split samostan* (rukopis). Stari Grad, 20. XI. 1961.

Vinko Draganja: *Dominikanci u Splitu* (rukopis). Split

DAZd:

IS , 427; Prijevod prema NPS I / 44–45.

- Libro in cui sono descritti tutti i beni stabili* (navodi se LBS)
Kronika Samostana plitskoga, Knjiga III. od 30.XII. godine 1942. do 1955. (rukopis). Split
- Liber consiliarum Conventus S. Catarinae Virg et Mart. de Spalato, vol I., 1704 – 1872, vol. II. 1873–1930., vol. III.1930 – danas* (rukopis). Split
- Ljetopis samostana sv. Katarine DM OO Dominikanaca* (rukopis). Split
- Lujo Matijaca: *Dominikanski samostan u Splitu i rad njegovih članova na proširenju sv. Ruzarija* (rukopis). Split, 1952.
- Tade Smičiklas: *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*. Zagreb, SSA:
- Zemljišnik posjeda samostana sv. Katarine DM OO Dominikanaca u Splitu*

BILJEŠKE

- ¹ Luis Mumford: *Grad u istoriji*. Beograd, 1968. 358.
- ² Izvod iz liste preventivno zaštićenih dobara Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske Br. 1/07:I. Na temelju članka 16. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (*Narodne novine*, broj 69/99) ministar kulture Republike Hrvatske objavljuje Izvod iz Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske broj 1/2007 – Liste preventivno zaštićenih kulturnih dobara. II. U listu preventivno zaštićenih kulturnih dobara Republike Hrvatske, sukladno članku 12. i 14. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, do 31. ožujka 2007. godine na popis nepokretnih kulturnih dobara uneseni su Dominikanska crkva i samostan sv. Katarine (sv. Dominik), Split, Hrvojeva 2 (12788, 12787, 12782/3, 1278/4, 12782/4 i 12782/5; č. zgr. 1361, 1362, 10076/7, 10076/8, 10076/9, Split, P-2016, 17.10.2009.)
- ³ Arsen Duplančić: *Splitske zidine u 17. i 18. stoljeću*. Zagreb, 2007. 22, 24-26.
- ⁴ Duplančić, o. c. 7. 25/ bilj 136.
- ⁵ Duplančić, o. c. 7. 60/ bilj 136.
- ⁶ Osamdesetih godina 19. stoljeća nasipanje radi izgradnje željeznice.
- ⁷ Daniele Farlatti: *Illirycum sacrum III.*, Venetiis, 1765. 271.; Tade Smičiklas: *Codex diplomaticus VI*, Zagreb. 116, 269.
- ⁸ Lovre Katić: *Reambulacija dobara splitskog nadbiskupa 1397. g.*, Starohrvatska prosvjeta, 1956. 139-140.
- ⁹ *Liber consiliarum Conventus S. Catarinae Virg et Mart. de Spalato*, vol I., 1704 – 1872, vol. II. 1873–1930., vol. III.1930 – danas.
- ¹⁰ Franko Oreb: *Crkva i samostan sv. Dominika u Splitu* (magistarska radnja). Sveučilište u Splitu Arhitektonski fakultet sveučilišta u Zagrebu – Postdiplomski studij zaštite i revitalizacije graditeljskog naslijeđa, Split, 1980.

- ¹¹ Katić, o. c. 12. 140; Smičiklas, o.c. 11. IV, 340 (304).
- ¹² DAS, Dipl., 2.
- ¹³ DAS, Dipl., 4.
- ¹⁴ DAS Dipl. 33.
- ¹⁵ Fra Petar Marija Radelj (priredio): *Zbirka isprava Dominikanskog arhiva u Splitu: DAS, Diplomata*, Zagreb, 23. veljače 1996. (ovdje navedeno kao DAS, Dipl. ...)
- ¹⁶ Duplančić, o. c. 7, 24-26.
- ¹⁷ Stanko Piplović: *Razaranje povijesne jezgre Splita u drugom svjetskom ratu*. Kulturna baština, Split 15/1984. 127-129; Slavko Muljačić: *Problemi opskrbe grada i društvene skrbi u ratnom Splitu u razdoblju od 27. IX. 1943. do 25. X. 1944. godine*. Kulturna baština, Split 26-27, 1995, Split, 133-152.
- ¹⁸ Iz ovjerenog prijepisa nadbiskupske darovnice objavljene 20.06.1269. u Splitu vidljivo je da Ivan V., nadbiskup splitski (1266. - 1294.) povećava zemljište dominikanaca u Splitu (DAS, Dipl. 2). Prema tekstu ... *locum ipsorum predicatorum versus mare situm prope viam publicam* ... jasno je da prvi položaj samostana nije bio na samoj obali mora, već nešto uvučen i da se nalazio pored javnog puta koji je prolazio između njega i obale mora. Darovnicu je potvrdio i odobrio Papa Grgur X. (1271. – 1276.) Papinskom bulom čiji se izvornik, ispisan na pergameni u Civitavecchiji 19.07.1272., čuva u samostanskom arhivu (DAS. Dipl. 4); Kronika Samostana splitskoga, Knjiga III. od 30.XII. godine 1942. do 1955.: ...1952. Kuhinja i refektorij 28 / I ...zaključujemo da je sve od mora bilo samostansko. Moja majka Tone r. Viđak još se spominjala zida koji je okruživao naš posjed, sadašnji Pazar, a istoga se sjećala Kate Mikačić koja je umrla godine 1951. u 110 godini...
- ¹⁹ U vrijeme organiziranja današnje splitske tržnice grad je dominikancima odobrio spomenuto proširenje kao kompenzaciju za ustupljeni istaknuti dio južnog krila samostana, tzv. nos.
- ²⁰ Katić o. c. 8; 139-140; *Ljetopis samostana*, knjiga 1, str. 182, 22. maja 1932. 182: *Grobovi - Pri nosanju zemljišta sa strane sjevera pomiješano sa zemljom našlo se je mnogo kosti mrtvaca znak da je tu prije bilo grobište. Takodjer nadjeno je dosta grobova bez ploče sa kojim natpisom. Pri kopanju temelja t.j. zida što će dijeliti sakristiju od kapele ima velika jama puna kosti mrtvih što se je iskopalo u temelju preneseno je u grob što je nadjen u budućoj sakristiji, a ostali dio jame ostao je netaknut, to jer će biti u budućoj sakristiji.*
- ²¹ Dokument iz Arhiva Konzervatorskog ureda (AKU) za Dalmaciju br. 108/34: *Sv. Dominik*, br. 108 od 26. maja 1934. g. Split, ... *na pazaru iza crkve sv. Dominika otkriveni su slijedeći predmeti: a) sarkofag s natpisom u dva distiha, koji kaže, da je u njemu sahranjena Lucijeta Diego, kćerka upravnika dalmatinskih obala, umrla u tridesetom mjesecu i ostavljena od oca u Splitu...; Antonin Zaninović: Sarkofag kćerke dalmatinskog providura Ivana Dieda. VAHD, 1940. 203-207.*
- ²² Duško Kečkemet: *Maršal Marmont i Split*. Split, 2006. 46. ...*Francuska je vlast odmah po dolasku u Dalmaciju uz ostale, posebno zdravstvene uredbe, naredila i izgradnju zajedničkih izvangradskih groblja i zabranu ukapanja u naseljima. ... Francuska je uprava ozakonila tu uredbu 18. siječnja 1808. prema propisu "Zdravstvene komisije" (Collegio di salute). ...*

- ²³ *Ljetopis samostana I.* 179: 16. svibnja 1932. *Proširenje crkve na tri ladje:.. Prior preko mise obavijestio puk o početku gradnje i zamolio za pripomoć... Na 17 t.m. Općina je dala naredbu prodavačima krumpira na pazaru sa strane istoka tik samostana, da se uklone prodajom 9m i to 5m za ustupljeno zemljište samostana, a 4m da mogu dobro raditi. ... Na 21 t.m. Općina je izgulila nasade stabala i cvijeća busa, što je bilo posadjeno i ogradjeno bodljikavom žicom i što je prouzrokovalo veliku vlagu u našoj crkvi. Taj nasad je zapremao ... kuta crkve u trokutu do zvonika. ....; 182. 22. maja 1932. Zvonik - Na 24. svibnja (1932) die dedicata Translationis S.P.N. Dominici započelo je rušenje starog zvonika. Isti dan preselio se je ot. Prior iz sobe Prioralne koja je nad Sakristijom, jedan prozor sobe gleda na istočnoj strani Pazar, a jedan prozor predsobe gleda na vrt samostana naprema jugu. Iz sobe bio je prolaz na propovjedaonicu sa strane epistole, ali se iz nje nije propovijedalo, jer u kutu stavljena gubio se je glas. Propovjedaonica je jedino služila odakle su pjevači sekularci (?) pjevali lekcije života sv. Kate, Dominika, Vicenca, Ružarice. Pred 50 godina propovjedaonica je bila između oltara sv. Dominika i Imena Isusova i hotilo se je propovjedati iz hodnika. Do dvostruke sobe Prioralne u kojoj je umro M.p. o. Ex Provincijal Matijaca i M.t. o. Jerko Vlahović bila je jedna mala sprema sa dva prozorčića nad malom bačvarskom radionicom starca Pavla Matošića. Na zvoniku je samo jedno zvono, jer su dva bila dignuta za vrijeme rata.; ....22. maja 1932. U zvoniku fragment iz XV vijeka - Nadjen je u zvoniku uzidan fragment kojeg je izradio majstor Andrija Aleši iz Drača, koji je gradio stari oltar sv. Kate godine 1448. Tako piše don Frane Bulić u Spisu 24 / 5. 1932. br. 122 Fragment je bio skinut i za sada spremljen u samostanu.*
- ²⁴ AKU, Sv. Dominik, br. 108 od 26. maja 1934. g. ... na pazaru iza crkve sv. Dominika otkriveni su slijedeći predmeti: a) sarkofag s natpisom u dva distiha, koji kaže, da je u njemu sahranjena Lucijetta Diego, kćerka upravnika dalmatinskih obala, umrla u tridesetom mjesecu i ostavljena od oca u Splitu; b) Stup, fragmenat visok cm 50 x 150; oba u muzeju; c) ostatak zida ..... Cortina Corner. Vidi kartu Coronellia. ...
- ²⁵ *Ljetopis I.* ... 18. srpnja 1932. *Kruna gustjerne* ....Bila je prenesena u arheološki muzej zajedno još s pločom jednog kapitana sa krmilom urezanim i jedan grb nekog plemića i neki trošni kapiteli ... U arhivu samostana postoje dokumenti AMS i Konzervatorskog ureda s popisom predmeta koji su pohranjeni u arheološkom muzeju, na kojem ne nalazimo krunu bunara. *Državni Arheološki Muzej (Broj 453. od 26. jula 1932.)* uputio je Upravi samostana prečasnih o.o. Dominikanaca dopis iz kojeg je vidljivo da su prema saopćenju Konzervatorskog ureda Muzeju "Osim fragmenata sa zvonika ..." stavljeni na raspolaganje i drugi fragmenti: 1. dva ulomka iz starokršćanskog doba; 2. Jedna baza i dva kapitela "iz kasnogotske dobe"; 3. dvije baze iz renesansne dobe; 4. fragment kapitela iz druge polovice 15. stoljeća; 5. Barokni grb obitelji Molin (Fr. Molin, knez i kapetan grada Splita 1737. godine ...; 6. Ulomak nadgrobne ploče obitelji Caralipeo iz 1613. godine ...; 7. nadgrobna ploča kapetana J. Guričevića s natpisom: paron Zorzi Gurichevich ed i suoi eredi 1681. ... i da ih Muzej prihvaća u svoj fundus. Jedino za grb Fr. Molina je preporučeno da ga se ugradi u samostanu, jer ga se povezuje s njegovom pregradnjom. Dokument je potpisao dr. M. Abramić.
- ²⁶ Grga Novak: *Povijest Splita II.* Split 1978. 1099 – dalje.

- 27 Ćiro Ćičin Šain: *Pisma Marka Kavanjina splitskog trgovca iz prve polovine 17. stoljeća*. Starine 49, Zagreb 1959. 216, 217, 771, 772.
- 28 Girolamo Brusoni: *Historia dell'ultima guerra tra Veneziani e Turchi* I. Bologna 1676. 285.
- 29 Izvješće Francesca Oria, prov. Extraordinario, izd. Solitro; Novak o. c. 28. 1100 – dalje - opis napada Turaka na Gripe. O istom u Duško Kečkemet: *Splitska utvrda Gripe*. Vojnopomorski ogledi, 2 / 1971. Split. i Ćičin Šain o. c. 29.
- 30 Ćičin Šain, o. c. 29, 225 / 845.
- 31 Duplančić, o. c. 7. 24-26.
- 32 Liber III Consiliorum Conventus S. Catharinae V. Et M. de Split, Ab anno Dñi 1930 ad annum... 3. lipnja 1944. *palo je mnogo bomba oko samostana i crkve a jedna je pala u kut sakristije. Samostan i crkva su ponovno teško stradali. Redovnici su se opet razbjegli pa i sam starješina o. Dominik Šantić. O Milan Šesnić s nekim redovnicima iz Bola ostao je i dalje u samostanu. ... Do svršetka godine redovnici su se vratili i život je postajao sve normalniji. Ali redovnici su još uvijek spavali vani u kući gospođe L. Katalinić. Osim Starješine o. Milana Šesnića...; Kronika Samostana splitskoga, Knjiga III. od 30-XII. Godine 1942 do -1955.. 28 / I 1952. *Kuhinja i refektorij... Drugi (refektorij) je sagradio o. Pijo Marojević na istočnoj strani samostana. Njega su uništile bombe. ...**
- 33 *Kronika samostana, knjiga III., 81. ... Vrt. Kako su uslijed bomba svi munegini u samostanu srušeni i nije bilo nikakove sobe, osim jedna u novom dijelu, kojeg je sagradio slavne uspomene o. Pijo Marojević, a u njoj je jedinoj stao neustrašivi o. Milan Šesnić, tadašnji starješina. Sav materijal bacilo se u sadašnji vrt. Tu su bile opeke, matuni, kamenje it.d., a sve je izgledalo jedna gomila. O. Lujo Matijaca počeo je čistiti i pun brod je očistio i to se sve izbacilo, pa nekoliko kari zemlje nasulo. Jednom je došao da ga posjeti njegov rođak Dr. Miro Matijaca i videći tu gomilu reče: Ovdje ne može drugo uspijevati nego smokve! To sam zapamtio, pa pisao bratu Stipi, koji ima kuću i krasnu zemlju povrh stanice u Kaštel Starom (bio je tu i skretničar) da mi donese raznih grančica smokava. str. 82) Zasadio sam ih 11 i sve su se primile i sad su velike i već je 3 godine da ih beremo. Nego je izišla jedna divlja loza. Zalio sam je i kad je odebljala navrnuo ju je težak Stipe Ivanišević. Primila se, bala kao luda uzduž sve zgrade. Zasadio sam i drugo. Sada ih je 13. Nekojima je došla napamet ideja da bi učinili pergoladu, jedan je govorio ovako, drugi onako. Dok nije srećom došlo na pamet o. Juin Arsenijuda kod nekog prijatelja dobavi gvozdene cijevi. I uspilo mu...*
- 34 Tada nisu provedena arheološka istraživanja, a nadzor, osim nekoliko ulomaka kamene plastike i nešto sitnih recentnih nalaza iz bunara, nije registrirao nikakve značajnije nalaze.
- 35 AKU, 131-132 / 1932.; AKU 147 / 27. lipnja 1932. Pismo ot. Pia Maroevića, priora samostana, kojim Dominikanski samostan obavještava Konzervatorski ured da je njihov zahtjev da se fragment iz 15. stoljeća nađen pri rušenju zvonika (djelo majstora A. Alešija, 1448. godine) preda na čuvanje Arheološkom muzeju, razmatran na samostanskom vijeću i da je odlučeno da se tako postupa, s tim da se moli da se to što prije provede, jer je ugrožen i jer je i tako pri rušenju pokvaren.

- ³⁶ Hrg Metod, Josip Kolenović: *Nova građa o Jurju Dalmatincu*. Arhivski vjesnik XVII – XVIII. Zagreb 1974. – 1975, 7–25; Arhiv JAZU II d 155, fol. 49r.
- ³⁷ Elvira Šarić, Tajma Rismondo: *Arheološka istraživanja u Hrvojevoj ulici i kući Andrić 2005. - 2006. godine*, (izd. MGS) Split, 2006.
- ³⁸ AKU, 32 / 1934.
- ³⁹ U dopisu Državnog arheološkog muzeja broj 453. od 26. jula 1932. god. u Splitu Upravi samostana prečasnih o. o. dominikanaca navode se: *...dva fragmenta ploče iz starokršćanske dobe, i to: jedan fragment sa starokršćanskim križem (oko VI. vijeka), a drugi sa starokršćanskim dekorom (iz VI. vijeka).* ...
- ⁴⁰ Rezultati analiza antropoloških ostataka, koje su u tijeku, to bi trebale potvrditi.
- ⁴¹ Ljetopis, I, 190. ....30 lipnja 1932.. *Temelji - Navedeni problemi sa kopanjem temelja Sakristije, Kapitula i ladje južne. Kopali do 6 m dubine i još nisu naišli na tvrdo, a postalo opasno po radnike...*
- ⁴² Emil Hilje: *Andrija Aleši i stambeno graditeljstvo u Splitu sredinom 15. stoljeća. Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 29, Zagreb 2005., str. 53/ bilj. 54. ... *Zidar Marin Miljiaević (Meljiaević, Miljajević, Meljavić) pojavljuje se u više splitskih dokumenata. Dana 14. srpnja 1448. godine primio je, zajedno s Markom Mahnutom, isplatu za rad na cisterni u Samostanu sv. Dominika (DAZd, SSA, Kut. 9, Sv. 23/13, fol. 206)...* Iste godine iz dokumenta od 3. prosinca o identifikaciji jednog od svjedoka posla doznaje se o isplati Alešija za rad na kapeli sv. Katarine u crkvi sv. Dominika – Milan Ivanišević (bilj. 29), 455 – (DAZd, SSA, Kut. 15, sv. 31/1, fol. 150', 151). Graditelj Antun Hmeljić vrlo se često spominje u splitskoj arhivskoj građi iz sredine 15. stoljeća, a bio je zaposlen i na nekim važnim gradnjama. Dana 26. lipnja 1455. godine obvezao se načiniti uz crkvu sv. Dominika pustinjački stan iznad sakristije i kapele sv. Katarine (DAZd, SSA, Kut. 11, Sv. 25/5, fol. 190').
- ⁴³ DAS Dipl. 13: "Prema ugovoru ispisanom na pergameni i notarski ovjerenom, čiji se izvornik čuva u samostanskom arhivu, koji je sklopljen između splitskih dominikanaca, koje zastupaju fra Mihovil i fra Nikola Dominikov i Ivana Pridojevića, splitskog stolara, dozvoljava se ukop, njega, njegove supruge i njegovih nasljednika u samostanu i to u klasturu, u blizini stepeništa koje vodi u *dormitorij*, pored ostalih grobnica." Iz navedenog se daje zaključiti da se u klasturu samostana pokapalo i da se odluci o tome kome će se dodijeliti pravo ukopa pridavala posebna pozornost. Zauzvrat Pridojević se obvezuje dominikancima popravljati namještaj. Ugovor je sastavljen u Splitu u novoj gradskoj loži u nazočnosti bilježnika iz Pjačence u Apuliji.
- ...Religiosi et honesti viri, frater Michael et frater Nicolaus Dominici de Spalato, ordinis predicatorum et conuentuales monasterii ecclesie Sancti Dominici fratrum predicatorum de Apud muros dicte civitatis Spalati, ibi presentes nuncii ad scripta deputati per religiozum virum fratrem Iacobum de Duracio, priorem, et per conuentum dicti monasterii, ut ipsi disserunt, uice et nomine dictorum prioris, conuentus et monasterii, dederunt et concesserunt Iohanni Pridoeuich, marangono de Spalato, ibidemque presenti, stipulanti et recipienti, vnam sepulturam in dicto monasterio, in claustro dicti monasterii, positam iuxta scalas dormitorii dictorum fratrum et iuxta quamdam aliam sepulturam, ita quod ad modo in antea dictus*

Iohannes possit et ualeat super dictam sepulturam plancham ponere et corpus suum, eius uxoris et descendencium suorum in eadem sepultura recondere absque contradictione aliquali fratrum dicti monasteriiseu alterius cuiuscumque persone. Et dictus Iohannes promixit et debet dicto priori et dicto conuentui et eorum in dicto monasterio successoribus toto tempore quo visserit, cessante infirmitate uel cessantibus aliis causis legitimis et aprobabilibus, repparate et strngere omnia vasselamenta dicti monasterii, antiqua solummodo et non alia, expensis victus ipsius Iohannis quando laborabit, et omnibus aliis expensis ipsorum fratrum. Et nihilominus fuerunt contenti et confessi, uice et nominibus quibus supra, habuisse et recipisse ab eodem Iohanne, dante et soluente pro pietancia dictorum fratrum duos ducatos auri, promittentes dictam sepulturam ei ab omni persona deffendere et excalupniare. Et ipse Iohannes promixit eis supradicta pro per ipsum promissa facere attendere et obseruare, pena quinque librarum pro quolibet anno, quo predicta non seruauerit; ..... actum Spalati, sub logia noua comunis, presentibus ser Duymo Iancii et ser Duymo Sloui, ambobus de Spalato, testibus vocatis et rogatis, et ser Thoma Nicole, consiliario et examinatore. .... Et ego Iacobus, filius quondam Vbertini Pugliensibus de Placentia, publicus imperiali auctoritate notarius .....

DAS Dipl. 22: Izvadak iz knjige oporuka nekog splitskog notara je neovjerena Oporuka na pergameni sastavljena u Splitu, 14. 7. 1431. Premda je prilično oštećena, može se zaključiti da govori o pokopu nekog splitskog građanina u crkvi splitskih dominikanaca. DAS Dipl. 29: Neovjereni prijepis presude na pergameni sastavljene u Splitu, 2. 10. 1506. Sudska odluka splitskog poglavarstva u svezi s oporukom pok. Kuzmane zene pok. Zlatara Jurića, koja posjeduje grobnicu u splitskih dominikanaca i oporukom im daruje 25 libara malih denara.

⁴⁴ *Ljetopis II. 184. Gustirna 27 juna 1932. Danas se počela zatrpavati gustijerna što je bila usred vrta i oko nje plemenite loze cibibo moscatato. Ova gustijerna služila je za svu potrebu sve do godine 1925. premda je na pazaru bila voda javne česme.*

⁴⁵ *U Ljetopis II, 11 zabilježeno je da je ... na 10. rujna 1932.g. buzal i verige stare gustirne O. T. Prior darovao samostanu Trogirskom.*

⁴⁶ *Dominik Domić: Splitski samostan (rukopis). Stari Grad, 20. XI. 1961. 11 ... Gustirna - U vrtlu je bila gustirna pitke vode koja se sakupljala za vrijeme kiše . Bila je dobra i hladna voda osobito za vrijeme ljeta. .... kojima bi lječnici preporučivali da piju Vodu Kišnicu dohodili bi uzimati. Na popločanoj teraci Gustirne bio je jedan glatki stol od kamena , a uz taj stol, dvije Kamenice da mogu redovnici prati robu i drugo. Taj kameni stol bio je odma do zida bivše stare sakristije. A gustirna bila je u doba ljeta pokrivena lozovim lišćem, da je voda bila vazda hladna, a lijepi grozdovi bi visjeli. ...*

⁴⁷ *Dominik Domić: Splitski samostan (rukopis). Stari Grad, 20. XI. 1961. 11 Gustirna ... U vrtlu je bila jedna mala kućica na zapadnoj strani samostana, a to je bio zahod za učenike narodne pučke škole, koji su pohađali školu u samostanu. ...; Luciano Morpurgo: Quando ero fanciullo. Roma, 1942. – u sjećanju na svoje osnovno školovanje Morpurgo spominje školu kod dominikanaca na Pazaru.*

⁴⁸ *Primjer sličnog tipa zdenca koji se mogao istovremeno koristiti iz dva prostora, zabilježili smo na više mjesta u Dalmaciji (Dubrovnik, Korčula – ženski dominikanski samostan, Šibenik – franjevački samostan, Zadar).*

- ⁴⁹ Zahvaljujem Ivanu Alduku, koji je podatke i pronađene nalaze povjerio Muzeju grada Splita.
- ⁵⁰ Kronika Samostana splitskoga, Knjiga III. od 30.XII. godine 1942 do -1955... 1952. *Kuhinja i refektorij 28 / I*
Danas smo prvi put primali hranu iz nove kuhinje. Kroz moje doba ovo je peti refektorij. Prvi je bio sa strane pazara. Po sredini istočnog krila samostana bila sagradjena kuhinja, iz nje su vodile dvije stube u refektorij. Prema tome zaključujemo da je sve od mora bilo samostansko. ... Drugi je sagradio o. Pijo Marojević na istočnoj strani samostana. Njega su uništile bombe. U zidu ispod inkarta našli smo ove značajne riječi: Omnia quae feci, feci contradicentibus fratribus. *O. Pijo u svakom samostanu gdje je bio starješina samo je gradio. Tako u Starom Gradu, osobito u Gružu i ovdje crkvu proširio. Bio bi i samostan da nije nastala kriza novca..Nu bolje da ga nije sagradio. Bile bi ga razorile bombe. Naime pale su 6 metara iza istočne strane pa bi ga bile pogodile upravo preko sredine... Treći refektorij bio je na ulazu s desne strane u današnji hodnik, a kuhinja u prvu sobu s istočne strane. Četvrti bio je u hodniku novog dijela, a kuhinja do njega. ...*
- ⁵¹ Zahvaljujem Dubravki Čerini na podatku o nalazu istovjetnih grobnih komora u dominikanskom samostanu u Trogiru.
- ⁵² Knjiga I. Ljetopisa Samostana sv. Katarine D. M. o. o. Dominikanaca Split, 182. ...23. svibnja 1932. *Grobovi Pri nosanju zemljišta sa strane sjevera pomiješano sa zemljom našlo se je mnogo kosti mrtvacu znak da je tu prije bilo grobište. Takodjer nadjeno je dosta grobova bez ploče sa kojim natpisom. Pri kopanju temelja t.j. zida što će dijeliti sakristiju od kapele ima velika jama puna kosti mrtvih što se je iskopalo u temelju preneseno je u grob što je nadjen u budućoj sakristiji, a ostali dio jame ostao je netaknut, to jer će biti u budućoj sakristiji.*
- ⁵³ Meri Kunčić: *Od pošasti sačuvaj nas.* Zagreb 2007. 62.
- ⁵⁴ Juraj Belaj: *Interpretiranje novovjekovnih nalaza iz grobova crkve s. Martina na Prozorju.* Prilozi Instituta za arheologiju, Zagreb, 23/2006. 284-285.
- ⁵⁵ Belaj, o. c. 52. 274; Ondina Krnjak: *Svetačke medaljice iz Brkača kod Motovuna.* Histria Archeologica, 35/2004, 111 – 142.
- ⁵⁶ Belaj, o. c. 52. 277-278.
- ⁵⁷ Tonči Burić: *Najstariji nalazi krunica u Dalmaciji.* Diadora 22, Zadar, 2007, 235-268; 237/sl. 1; Osim njega o rozariju pišu M. Biškup, 2000., 619-631, I. Prijatelj-Pavičić 1998, 78-100; Belaj, o. c. 52. 279-284.
- ⁵⁸ Hrvoje Gjurašin: *Kasnorednjovjekovno groblje u Strožancu uz crkvu Gospe od Site,* Staro-hrvatska prosvjeta III./24, Split, 1997.
- ⁵⁹ Ivna Anzulović: *Ukrasno uporabni predmeti na zadarskom području u povjesnim izvorima od 13. do konca 16. St.,* Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 49/2007. 268-280, 286/11-12.
- ⁶⁰ Luka Jelić: *Dvorska kapela sv. Križa u Ninu.* Zagreb 1911. 10-12, T. XIV, sl 22.
- ⁶¹ Burić, o. c. 56, 242.
- ⁶² Anzulović, o. c. 58, 275-76.
- ⁶³ Duško Kečkemet: *Maršal Marmont i Split.* Split 2006. 46. ...*Francuska je vlast odmah po dolasku u Dalmaciju uz ostale, posebno zdravstvene uredbe, naredila i izgradnju zajedničkih*

izvangradskih groblja i zabranu ukapanja u naseljima. ... Francuska je uprava ozakonila tu uredbu 18. siječnja 1808. prema propisu "Zdravstvene komisije" (Collegio di salute). ... Tada se u Splitu spominje jedino teren vojnoga groblja koje se, prema kasnijim podacima, nalazilo na području Dobroga, izvan bastiona Priuli. Jedno se groblje spominje i kod samostana sv. Frane (na današnjem Šperunu).

DOMINICAN MONASTERY OF SAINT CATHERINE IN SPLIT
A SERIES OF ARCHAEOLOGICAL PROTECTION RESEARCH ACTIVITIES
(2007-2008)
Summary

The strategic position and, thus, the importance of the Dominican Monastery of St. Catherine in Split is indisputable. Throughout history, the monastery served as a defensive city shield against external aggressions. It also offered shelter to suburban population that, on several occasions, migrated towards the city and the coast.

The results of archeological research activities, that were carried out during the very reconstruction of the monastery, in the period 2007-2008, proved erratic in both quality and quantity. Nevertheless, it is possible to single out the two phases in the monastery history as regards the chronological nature of the research results: a pre-monastery and a monastery phase.

The so-called pre-monastery phase refers to the late antique turbulent period of the city community development. According to the data obtained by the research, there used to be a late antique cemetery, even before the monastery had been constructed. The suburban and city population was buried in the cemetery. The typology of an individual burial indicates that the lower class people were buried there. A highly surprising is the fact that there is a large number of young children's graves (stillborn babies, et al.) A very bad condition of the skeletal remains of the deceased adults indicates their once poor quality of life. The facts revealed in the written documents, that indicate the possible existence of the St. Catherine of Alexandria Chapel, presumably built in the 6th century, help us, researchers, to fill the gaps in a yet untold historical tale. The tale which is yet to be substantiated by an archaeological research.

According to Farlati, the monastery complex gradually developed at that particular location, that is by the east city walls, in the archbishop garden with a well. The development that started in the first half of the 13th century had several phases, which was substantiated by various archaeological finds.

Phase I. The first monastery building (mid-13th-mid-17th century) did not leave many traces, since the very building went through the deconstruction process and its remains, together with the remains of the surrounding buildings, were built in the new defensive city walls. Despite the lack of finds, this first phase of the monastery development is extremely important from the historical point of view. Therefore, the remains of the buildings revealed at the probe 3 location should not be neglected. On the contrary, their significance should be substantiated by future archaeological research of the south nave of the church.

Phase II. The second monastery building was presumably constructed in the mid-17th century. The existence of this monumental baroque monastery was substantiated by a large number of movable (ceramic and glass ware, coins, saintly medallions, etc.) and immovable finds (cemetery, monastery remains, water reservoir, etc.), that were revealed in the course of previous research activities.

Phase III. This particular phase started in the late 18th century, during the French administration, and has lasted ever since. The phase itself was marked by the general decadence of the Dominican Order, which, on the other hand, was reflected in the diminished number of worthy monks. The construction works that were carried out in 1932/1933 only meant the expansion and monumentalisation of the church building. The so-called true reconstruction process of the monastery started with the renovation of its west wing in 2005. Two years later, the reconstruction works on the entire monastery building were completed. The third Dominican Monastery was inaugurated in 2009.

slika 1. Panoramska snimka Splita (foto: Z. Sunko)

slika 2. Zračna snimka dominikanskog samostana (foto: Z. Sunko)

slika 3. Angelo degli Oddi, Split, 1584. godine s vidljivim Dominikanskim samostanom
(foto: Z. Sunko)

slika 4. Prikaz dominikanskog samostana s "nosom" prije 1934. godine
(foto: H. Zglav-Martinac)

*slika 5. Ulomci gotičko-renesansnih kamenih spomenika, ostaci I. samostana
(foto: H. Zglav-Martinac)*

slika 6. Dio grobnih priloga iz groba G, sonda 13 (foto: I. Stojanac Prpa)

slika 7. Grobovi u amforama

*slika 8. Grob pod tegulama Ga1 i Ga2,
sonda 13, Gt, sonda 17 (foto: Z. Sunko)*

slika 9. i 10. Velika vodosprema, sonde 1, 7, 2, 8, 10 (foto: D. Čerina)

*slika 11. Unutrašnjost velike vodospreme
(foto: Z. Sunko)*

*slika 12. Velika vodosprema, unutrašnjost filter
komore s dijelom urušenog svoda (foto: Z. Sunko)*

*slika 13. Zapadna vodosprema (ZV), sonda 6
(foto: Z. Sunko)*

*slika 14. Južno krilo samostana (III. sektor) sa sondama 16, 17, 21 u prvom planu i pogledom na veliki dio istočnog lica zida T
(foto: Z. Sunko)*

*slika 15. Južni zid (zid J) I. samostana s tragovima zazidanih ulaznih vrata, sonda 17
(foto: Z. Sunko)*

slika 16. Sonda 9 – medaljica sv. Dominika iz prve polovice 17. stoljeća, sonda 9

*slika 17. Koštane perle krunice iz grobne komore Gk s početka 16. stoljeća, sonda 9
(foto: Z. Sunko)*

slika 18. Zidane grobne komore Gk a-c u sondi 9 (foto: Z. Sunko)

slika 19. Tlocrt Dominikanskog samostana, rađen u mjerilu 1:50,
GEOdata d.o.o., 10. svibnja 2008.